

XI JORNADA noctàmbul@s

**REFLEXIONS AL VOLTANT DE LES MIRADES EN L'ACOMPANYAMENT
DE LES VIOLÈNCIES SEXUALS I L'ÚS DE DROGUES**

Miriam Vázquez de Santiago

De què parlem quan diem violències sexuals amb presència o ús de drogues?

- Consum voluntari amb finalitat recreativa
- Consum voluntari amb altres finalitats
- Ús de psicofàrmacs amb o sense prescripció
- Intoxicació contra la voluntat de les agredides
- Ús de substàncies subseqüent a l'agressió sexual. Hipòtesi automedicativa
- Altres situacions

Marc conceptual de les violències sexuals

“La sexualitat és el mitjà però no la fi de la violència sexual, que és subordinar i sotmetre la voluntat de la persona a qui s’agredeix”

- Les violències sexuals són un tipus de violències de gènere que pateixen les infàncies, les dones i persones dissidents per part majoritàriament d’homes
- Són actes de demostració de poder, NO són l’expressió de la sexualitat sinó que son **EXPRESIONS SEXUALITZADES** de les violències masclistes

Extret de *El Rugit de les Libèl·lules*. *La violència sexual des del nostre costat*.

La mirada transfeminista sensible al trauma com a mètode d'acompanyament reparador i emancipador.

- Anàlisi crítica sobre les representacions, narratives i estructures simbòliques en les violències sexuals i l'ús de drogues
- Mirada crítica i transformadora, que no sols atengui les violències, sinó que qüestioni els sistemes que les perpetuen
- Trauma com a ferida emocional (Lluny de la patologització)

EL DOBLE DE RIDÍCULO

El alcohol daña tu cuerpo y tu corazón.
El alcohol te destruye por partida doble.

EL DOBLE DE VULNERABLE

El alcohol daña tu cuerpo y tu corazón.
El alcohol te destruye por partida doble.

El 68,2% de los menores de edad ha consumido alcohol en el último mes. Su consumo continuado ocasiona daños físicos y genera conflictos familiares.

Pero tranquila,
tu hijo
seguro que no
bebe
¿verdad?

MENORES SIN ALCOHOL
EDUCAR - INFORMAR - PREVENIR

El 68,2% de los menores de edad ha consumido alcohol en el último mes. Tras su consumo, se constata un mayor número de relaciones sexuales sin protección o no consentidas.

Pero tranquila,
tu hija
seguro que no
bebe
¿verdad?

MENORES SIN ALCOHOL
EDUCAR - INFORMAR - PREVENIR

Interseccionalitat

“La violència sexual no és un acte individual, sinó un mecanisme de control social que afecta a totes les dones, especialment a les més vulnerables”. Angela Davis

- Totes les persones estem situades en relació a tots els eixos de desigualtat
- Els entrecreuaments dels eixos generen situacions específiques
- És possible distingir els diferents sistemes de poder
- Mirada dinàmica i contextualitzada

Perspectiva transfeminista, no binarista i no essencialista

“El binarismo de género no sólo produce desigualdad, sino que genera violencias estructurales contra quienes desafían su marco”

Paul B. Preciado

3. Cal poder oferir un marc crític amb el cisheteropatriarcat, lliure de violències simbòliques.

4. I cal tenir una mirada no essencialista i despatologitzadora de les identitats trans i no binàries, amb crítica cap al binarisme de gènere, transmetent que no és una estructura rígida i qüestionant els discursos normatius que imposen categories tancades.

Perspectiva transfeminista, no binarista i no essencialista

“El patriarcat imposa la violència com a mitjà de control i les persones queer, trans i no binàries pateixen aquest càstig de forma brutal”. Bell Hooks

Interseccions entre les violències sexuals i l'ús de drogues

- Les interseccions que pot haver entre les violències sexuals i la presència o us de drogues poden ser molt diverses i en tot cas **no modifiquen el fet de que les violències sexuals són violències patriarcals** i no són mai conseqüència del consum de substàncies ni de les agredides ni dels agressors

Algunes dades

- Les dones en tractament per addiccions han patit 3 vegades més violències en la parella que la resta de població
- Entre un 50% i 80% han patit abús sexual en la infància (ASI)
- En dones acollides a Espai Ariadna: 80% han patit tot tipus de maltracte (inclosa la violència sexual) i el 80% identifica haver viscut VS, el 50% ASI
- Fins el 80% dels persones en tractament per ús problemàtic de substàncies han viscut violències sexuals o violències de genere
- L'Hospital Clinic de Barcelona va atendre a 2024 624 persones de les quals 88% eren dones. El 99% dels agressors van ser homes
- Invisibilització de les agressions sexuals que pateixen les persones dissidents. Les dades no reflecteixen la realitat. S'estima que només 1 de cada 10 persones LGTBIQA+ que ha patit agressions físiques o sexuals, les denuncia

Interseccions entre les violències sexuals i l'ús de drogues

- El consum com a estratègia d'afrontament: Moltes persones que han viscut violència sexual recorren a l'ús de substàncies com una manera de manejar el trauma o el dolor emocional
- El procés addictiu es dona si hi ha trauma. La droga “enchufa” y “desenchufa”
- El consum com a detonant, no com a causa: violències sexuals que tenen lloc en escenaris on hi ha consum d'alcohol o altres drogues
- El consum culpabilitza les dones i desresponsabiliza als homes

Estigma, discriminació i barreres

- Dones, persones trans i no binàries tenen un major risc de patir violència sexual i, alhora, enfronten majors barreres per a accedir a serveis de suport si consumeixen drogues
- En serveis androcèntrics de drogues les dones i dissidències agredides sexualment comparteixen espais amb homes agressors
- Doble estigma: Per ser supervivents de violència sexual com pel seu consum de drogues
- Es posa en dubte el seu testimoni si ha consumit durant l'agressió sexual o està consumida quan ho explica
- Solen ser considerades “males dones”. No són les “bones víctimes”

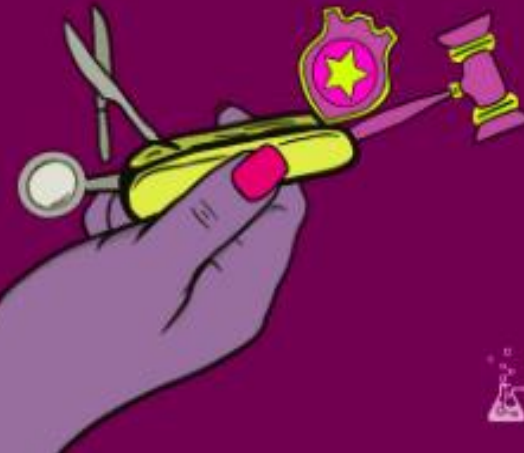
Estigma, discriminació i barreres

- Moltes víctimes que consumeixen substàncies són qüestionades sobre la veracitat dels seus testimonis o culpabilitzades per la violència patida.
- Hi ha estudis mostren que les víctimes que usen drogues tenen menys probabilitats que les seves denúncies siguin creïbles per la policia i el sistema judicial
- Se les fa responsables de l'agressió sexual rebuda, reforçant narratives que les presenten com a imprudents o exposades degut a consum
- Rebuig per part de famílies i comunitats
- Mantenen molt més el silenci si han estat agredides quan havien consumit drogues

Estigma, discriminació i barreres

Guía práctica

para hacer frente a la **criminalización**
policial y judicial

metzneres

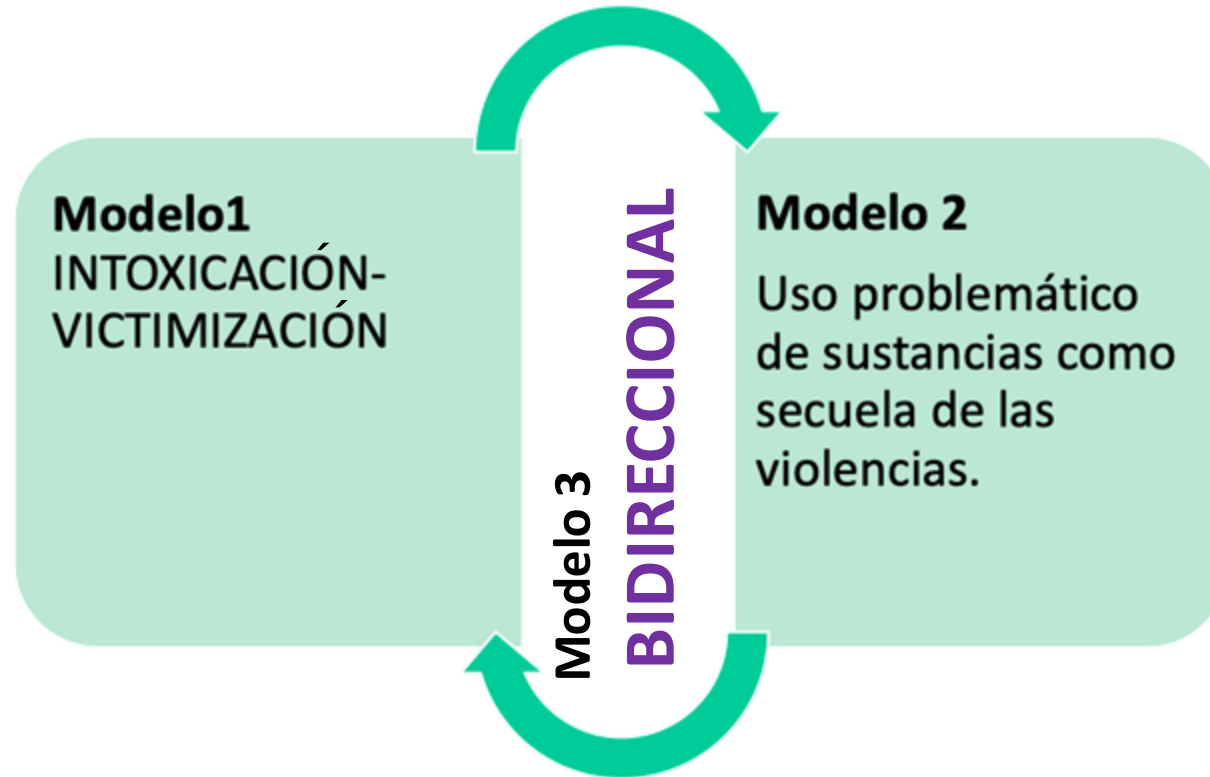
Violències sexuals en presència de drogues en contextos festius

- La droga més present l'alcohol
- El consum com a detonant o disparador, no com a causa
- El consum culpabilitza les dones i desresponsabilitza als homes
- Fina línia entre la submissió química premeditada i l'oportunista
- Sobredimensió dels casos de submissió premeditada. Mala dona vs bona dona
- Tendència a situar el detonant en la substància i no en el marc social sexista que construeix les subjectivitats
- En els context d'oci on hi ha consum, les violències sexuals tenen lloc amb especial impunitat i normalització

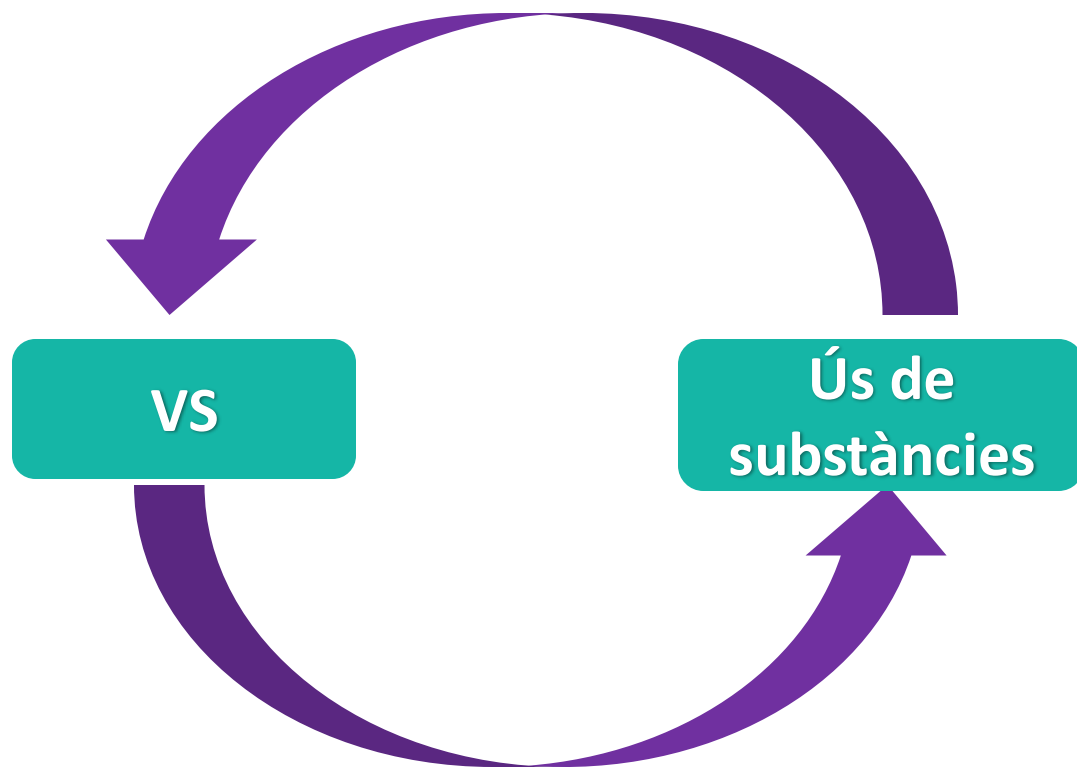
Extret de *La Guía de Apoyo técnico para elaborar protocolos y planes frente a las violencias sexuales en espacios festivos y de consumo de drogas. Noctambul@s 2020*

Model bidireccional de relació entre les violències sexuals i l'ús problemàtic de substàncies

Model bidireccional

- L'abús de substàncies podria augmentar el risc de patir violències sexuals i l'experiència de violències sexuals prediu l'ús subseqüent de substàncies
- No parlem de causalitat sinó d'espiral d'increment de vulnerabilitats

Violències sexuals, consum problemàtic i trauma

- El trauma és una ferida interna provocada per una experiència intensa i dolorosa que afecta l'estabilitat mental i emocional d'una persona. Pot derivar-se d'esdeveniments com a violència, abús, accidents, pèrdues o situacions extremes d'estrès
- Resultat de l'exposició a un esdeveniment estressant inevitable que sobrepassa els mecanismes d'afrontament de la persona. Pierre Janet
- El trauma psicològic és un esdeveniment que, per les seves característiques, és «no integrable» en el sistema psíquic previ de la persona, amenaçant amb fragmentar la cohesió mental. Pierre Janet
- La probabilitat que les violències sexuals causin trauma és molt alta ja que els esdeveniments que tenen a veure amb violència causada per altres persones

Què fem de seguida quan ens fem una ferida?

Violències sexuals, consum problemàtic i trauma

- El procés addictiu es dona quan hi ha trauma. Conducta addictiva com a reguladora del sistema, “enchufa” y “desenchufa”
- Qué passa amb el consum? VS Qué passa amb el dolor?
- Si es treu s’ ha de posar. Recursar

Importància de no segmentar. El que passa en el mateix cos està relacionat

- És important l'anàlisi d' aquesta intersecció amb la nostra mirada transfeminista informada en trauma, per poder acompanyar la persona en la seva recuperació, que passa necessàriament per anar desfent el nus molt poc a poc, transmetent una mirada compassiva, de confiança, no estigmatitzant, desculpabilitzadora i despatologitzadora.

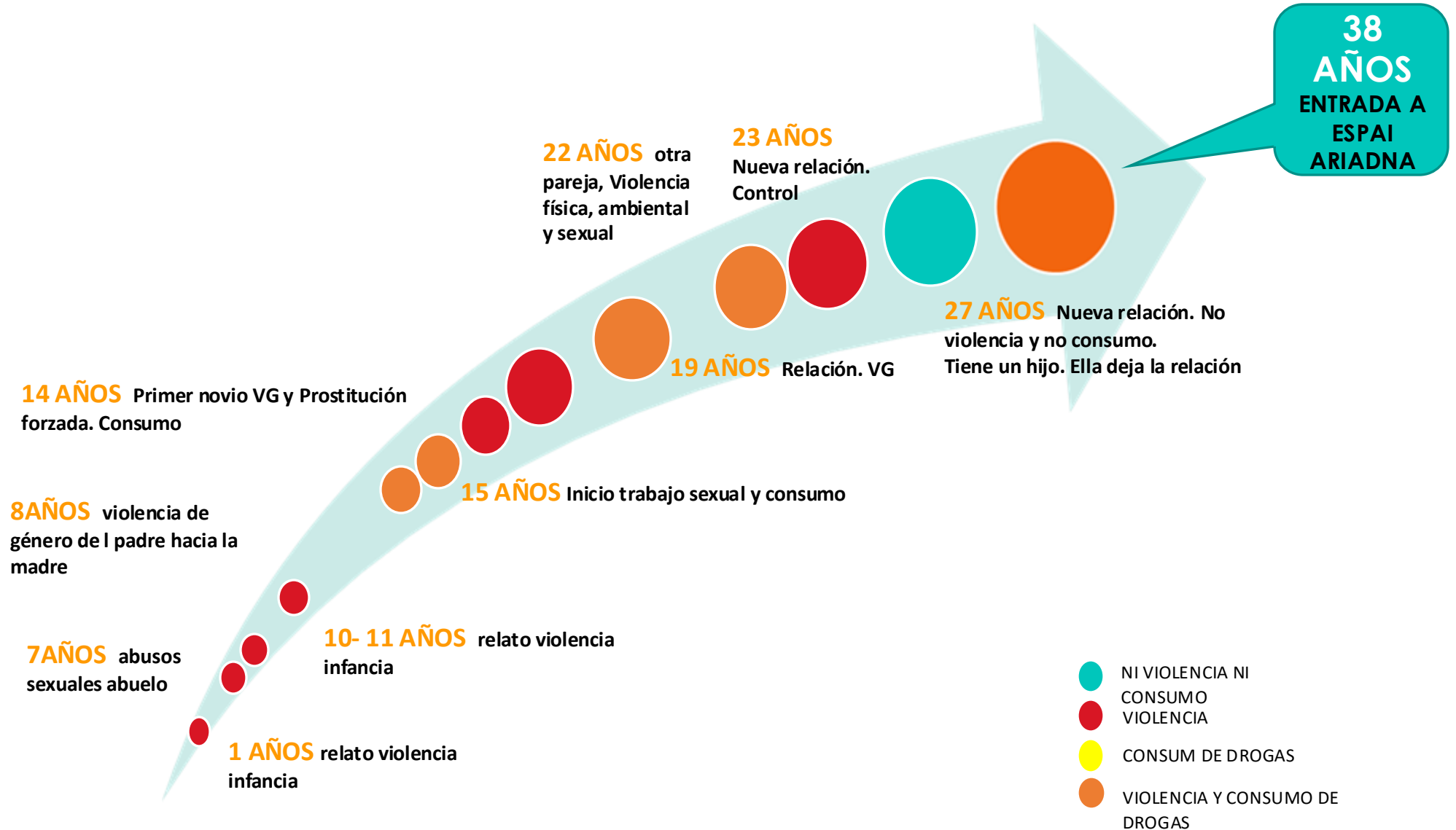

Importància de no segmentar. El que passa en el mateix cos està relacionat

“Jo no tinc dues caps separades, una de l’addicció i l’altra de la violència. Tinc una sola capsa a dintre meu i està tot barrejat”

Acompanyar en la construcció d'un relat compassiu amb ella mateixa. La línia del consum i les violències sexuals

Claus en l'acompanyament

- Mirada transfeminista i de trauma
- No només "atendre" violències sinó acompanyar des de la crítica al sistema que les sosté. No neutralitat
- No segmentar a la persona. Atenció integral holística
- La violència sexual és universal alhora que particular. No existeix una manera de processar la vivència. Si hi ha o no trauma depèn de molts factors
- Conseqüències: familiar, social, personal, sexual, relacionals, físiques, etc
- Treball de la culpa i la vergonya
- El vincle: El que es danya en relació es repara en relació
- Perspectiva de reducció de danys. No exigir abstinència
- Que la substància no acapari el protagonisme

Claus en l'acompanyament

- Conèixer les possibles interseccions violència, trauma i consum
- Conèixer les particularitats de gènere en el consum de drogues
- Perspectiva de drets
- Promoure i enfortir xarxes comunitàries, amigues, militància, etc.
- Treball en xarxa (justícia, salut, serveis socials, educació, etc)
- Promoure i enfortir l'autonomia i la capacitat de decisió en el propi procés, acompanyant sense forçar
- Supervisions i espais de cura
- Tenir sempre present que la recuperació és possible i transmetre-ho

**Moltes gràcies.
Seguim!**

**Miriam Vázquez de Santiago
vdsmiriam@gmail.com**